

Statsforvalteren i Innlandet

Tiltaksplan for villrein -

Hvilke tiltak trengs for å komme fra rødt til gult nivå for villreinområdene i Rondane Nord og Sør?

Prosjektplan februar 2023

Foto: Per Jordhøy

1. Bakgrunn

Forskrift om «Kvalitetsnorm for villrein» ble fastsatt av regjeringen med hjemmel i naturmangfoldloven i 2020¹. Normen skal sikre at villreinbestandene har gode nok levekår i framtida:

Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villrein, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås.

I april 2022 ble den første klassifiseringen av de 10 nasjonale villreinområdene presentert. 6 av 10 områder ble vurdert å ha for dårlig kvalitet etter kriteriene i kvalitetsnormen. Dette gjeldt Rondane, Knutshø, Snøhetta, Nordfjella, Hardangervidda og Setesdal Ryfylke². Fragmentering av leveområdene, infrastruktur og menneskelig ferdsel blir trukket fram som viktige årsaker til at villreinen har dårlige vilkår i disse områdene.

Artikkel 5 i kvalitetsnormen sier at dersom kvaliteten i normen ikke blir nådd, bør Klima- og miljødepartementet (KLD) i samråd med andre berørte myndigheter, utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan nås. Etter en vurdering i KLD ble arbeidet med tiltaksplaner besluttet gjennomført for de områdene som var røde etter kvalitetsnormen.

Rammene for tiltaksplanarbeidet er satt ut fra at planprosessen ønskes gjennomført parallelt med utarbeiding av Stortingsmelding om villrein.

Tiltaksplanene skal utarbeides etter kravene i regjeringens utredningsinstruks³. Seks spørsmål skal besvares i alle utredninger:

1. Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?
2. Hvilke tiltak er relevante?
3. Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?
4. Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?
5. Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?
6. Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det finnes ellers lite av formelle retningslinjer for hvordan tiltaksplaner skal utarbeides. Prosessen for den første runden med tiltaksplaner vil derfor bli noe ulik i de ulike villreinområdene.

Endelig fastsetting av tiltaksplanen skal skje på nasjonalt nivå av Klima- og miljødepartementet i samråd med andre sektordepartementer.

¹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-06-23-1298>

² <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2022/april-2022/seks-av-ti-nasjonale-villreinomrader-i-darlig-stand/>

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/instruks-om-utredning-av-statlige-tiltak-utredningsinstruksen/id2476518/>

2. Regjeringens oppdrag til Statsforvalterne

I hovedinstruksen fra Kommunal- og distriktsdepartementet og foreløpig tildelingsbrev for 2023⁴ har Statsforvalteren fått i oppgave å bidra til iverksetting og oppfølging av kvalitetsnormen for villrein.

Som resultatmål har Regjeringen fastsatt at:

«De nasjonale villreinområdene er på vei til å nå minimum middels kvalitet ved neste klassifisering etter kvalitetsnormen».

Dette innebærer at:

«Ved første klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene våren 2022 var det seks områder som hadde dårlig kvalitet, og bare fire områder som oppnådde middels kvalitet. På bakgrunn av dette har Regjeringen besluttet at det i 2023 skal utarbeides en egen stortingsmelding om villrein, og ved neste klassifisering i 2025 skal områdene ha minimum medium tilstand».

Statsforvalteren har fått i oppdrag å:

«Levere utkast til tiltaksplan med forslag til finansiering av tiltakene for følgende villreinområder: 1) Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei, 2) Hardangervidda, 3) Nordfjella, 4) Rondane og Sølknkletten, 5) Snøhetta, 6) Knutshø. Hovedansvarlig statsforvalter skal lede og organisere arbeidet med utvikling av tiltaksplaner».

Statsforvalteren i Innlandet (SFIN) vil være ansvarlig for prosessen i Rondane. Statsforvalteren i Trøndelag vil være hovedansvarlig for tiltaksplanarbeidet i Snøhetta og Knutshø. Arbeidet i Sølknkletten er utsatt til etter 2023.

⁴ <https://styringsportalen.statsforvalteren.no/2023/forelopige-styringsdokumenter/>

3. Opplegg for arbeidet med tiltaksplan for Rondane Nord og Rondane Sør

3.1 Det utarbeides separate tiltaksplaner for Rondane Nord og Sør

Rondane villreinområde omfatter ca. 3.300 km². Bestandsforvaltningen har i 50 år vært delt mellom Rondane Nord og Rondane Sør. Villreinforvaltningens målsetting er å ha en vinterbestand på 1.700 dyr i Rondane Nord og 2.400 dyr i Rondane Sør (inkludert Finnsjøfjellet). I begge områder har det de siste årene vært utfordrende å nå dette bestandsmålet.

I begge områder er det utfordringer knyttet til menneskelig påvirkning, men av noe ulik karakter. I Rondane Nord er utfordringene knyttet til dokumentert stort ferdselstrykk i nær sagt hele området. I Rondane Sør er det et betydelig utbyggingspress i randsona for fritids- og turistformål, som på sikt vil kunne føre til økning i ferdselen i større deler av området. Nord- og sørområdene har også ulike utfordringer knyttet til bestandssammensetning og beitegrunnlag. Klimaendringer vil sannsynligvis også ha ulike utslag for villreinen i Rondane Nord og Sør, gitt ulikhetene i topografi.

For å få tiltaksplaner som er treffsikre og forvaltningsrelevante mener Statsforvalteren i Innlandet at det er nødvendig å utarbeide separate tiltaksplaner for Rondane Nord og Sør. Det er imidlertid ikke tilstrekkelige ressurser til å kjøre separate prosesser i de to områdene. Det blir derfor kjørt én prosess, men utarbeidet separate tiltaksplaner.

Mer fakta om Rondane villreinområde finnes på: <https://villrein.no/villreinomrader/rondane/>

3.2 Arbeidet skal ha et helhetsblikk på området

Miljødirektoratet har understreket at arbeidet med tiltaksplanen skal ta utgangspunkt i klassifiseringsarbeidet som er gjennomført for kvalitetsnormen, men at:

«Vurderingene skal ikke begrenses kun til de delnormer eller måleparametere som har fått dårlig kvalitet, men må ha et helhetsblikk på villreinområdet og mulighetene for å forbedre bestandens og områdets kvalitet og funksjonalitet i et lengre tidsperspektiv».

Klassifiseringen etter kvalitetsnormen omfattet tre hovedkriterier: Bestandsforhold, lavbeiter og «leveområde og menneskelig påvirkning» (<https://villrein.no/kvalitetsnorm/>). I Rondane Nord og Rondane Sør er det en rekke andre faktorer som påvirker områdenes kvalitet, som tilgjengelige sommerbeiter (Rondane Nord), fotråte (begge områder), uforklarlige bestandssvingninger (Rondane nord), dårlig bestandstilvekst til tross for høy kalveproduksjon (Rondane Sør). Statsforvalteren mener derfor at en tiltaksplan må omfatte flere forhold enn kun kvalitetsnormens kriterier.

3.3 Involvering og dialog

Både regionalplanprosessen for Rondane-Sølnkletten og de mange verneplanprosessene som har vært gjennomført i Innlandet, viser at involvering og forankring krever tid og ressurser. Tidsrammene og de økonomiske rammene for tiltaksplanarbeidet setter imidlertid klare begrensninger for hvor omfattende forankringen kan bli. Statsforvalteren i Innlandet vil derfor legge stor vekt på å kjøre en åpen og transparent prosess.

Følgende tiltak planlegges (jfr. avsnitt 5: Framdrift)

- 1. Informasjonsbrev om prosessen ved planoppstart til et bredt spekter av aktører.*
- 2. Orienteringer til fylkeskommunen, kommunestyre og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ved planoppstart.*
- 3. Deltakelse i faglig prosjektgruppe*
Lokale representanter fra villreinorganer, kommunene, fylkeskommunen og vernemyndigheter. (se avsnitt 4.4)
- 4. Temamøter i den faglige prosjektgruppa der lokale/regionale representanter for andre sektorinteresser inviteres inn*
- 5. Invitasjon til innspill om tiltak som kan bedre forholdene for villreinen i Rondane. Alle interessenter.*
- 6. Arbeidsverksted – åpen deltakelse med påmelding (19. juni)*
- 7. Orienteringer til fylkeskommunen, kommunene og nasjonalparkstyret om utkastet til tiltaksplan.*

3.4 Samordning med andre prosesser

Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre har igangsatt revisjon av forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og Hemmeldalen.

Regional plan for Rondane og Sølknletten ble fastsatt i 2013, og en revisjon av handlingsprogrammet i planen har vært diskutert. Fylkeskommunen har utsatt denne revisjonen for Rondane-Sølknletten-planen i påvente av tiltaksplanen for villrein.

For å sikre samordning med disse prosessene vil administrative representanter fra fylkeskommunen og verneområdeforvaltningen delta i den faglige prosjektgruppa.

4. Organisering av tiltaksplanarbeidet

4.1 Styringsgruppe SFIN

Leder: Haavard Elstrand, miljø- og landbruksdirektør

Medlemmer:

Anne Kathrine Fossum, direktør for kommunal og regional samordning.

Vebjørn Knarrum, enhetsleder Naturmangfold og verneområder.

Jørn Karlsen, enhetsleder Areal og klima.

Øyvind Gotehus, enhetsleder Jord og mat.

Kommunikasjonsansvarlig: Karianne Stordal.

4.2 Prosjektledelse

Hovedansvarlig Rondane: Marit Vorkinn, co: Tom Hjemseteren.

Deltakelse i prosessene i Snøhetta og Knutshø: Hovedansvarlig Tom Hjemseteren, co Marit Vorkinn.

4.3 Sekretariat for tiltaksplanarbeidet

Norsk villreinsenter Nord.

4.4 Faglig prosjektgruppe

Statsforvalteren har, i tråd med oppdragsbrevet, oppnevnt ei faglig prosjektgruppe som er ansvarlig for å utarbeide et utkast til en tiltaksplan. Faggruppa skal utrede hvilke tiltak som er nødvendige for at Rondane skal kunne klassifiseres i gul kategori (middels kvalitet). Tilrådingene fra prosjektgruppa skal begrunnes, slik at det framgår hvilke konsekvenser tiltaket kan ha for andre sektorinteresser og lokalsamfunnsutvikling, og alternative løsninger skal vurderes.

Den faglige prosjektgruppa består av lokale representanter fra villreinorganisasjonene i Rondane og representanter fra Innlandet fylkeskommune, kommuner både fra Østerdalen og Gudbrandsdalen og fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Prosjektgruppa har følgende medlemmer:

- Hans Olav Arnekleiv, leder av Villreinutvalget for Rondane Nord
- Per Erik Sannes , sekretær for Villreinutvalget for Rondane Nord
- Inge Asphoug, leder av Rondane Sør Villreinutvalg,
- Hans-Petter Ruud, Sekretær for Rondane Sør Villreinutvalg
- Jørund Båtstad, leder av villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten,
- Jan Olav Solstad, leder av Villreinforum Rondane-Sølknkletten
- Arne Magnus Hekne, Seksjonsleder klima, miljø og naturmangfold, Innlandet fylkeskommune
- John Olav Sundli, rådgiver skogbruk, Stor-Elvdal kommune
- Wenche Hagestuen Dale, arealplanlegger, Øyer kommune (fagressurs, ikke ansvarlig for tilrådingene)
- Eirin Berge, nasjonalparkforvalter Rondane-Dovre (observatør, ikke ansvarlig for tilrådingene)

5. Framdrift

	SFIN	Faglig prosjektgruppe	Involvering andre
Uke 8		Løpende: Avklaringer underveis på teamsmøter	Informasjonsbrev ut til ulike institusjoner/organisasjoner
Uke 10		Dagsmøte: Oppstart	
Mars			Orienteringer til fylkesting, kommunestyrer og Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Uke 13		Lunch-til-lunch-samling Dag 2: Temamøte	Invitasjon til sektorinteresser
Uke 18		Temamøte	Invitasjon til sektorinteresser
Uke 21		Temamøte	Invitasjon til sektorinteresser
1.juni			Frist for innspill til tiltak
6.juni		Skisse til tiltaksplan/innsatsområder	
19. juni			Arbeidsverksted- åpent (påmelding)
Medio juni	Møte med den inter-departementale arbeidsgruppa for Stortingsmelding om villrein		
September		Prioritering av tiltak, inkl. - kost/nyttevurderinger - vurderinger av alternative tiltak	
Siste halvdel september			Orienteringer til fylkeskommunen, kommunestyrer, nasjonalparkstyret
1.10.		Foreløpig utkast til tiltaksplaner	
15.okt	Framlegging av foreløpig utkast til sluttrapport til den interdepartementale arbeidsgruppe for Stortingsmelding om villrein		
15.10.-10.11.		Utkast til tiltaksplaner ferdigstilles	
10.-30.11	SFIN utarbeider sin tilråding		
1.12.23	Tiltaksplan og tilråding sendes til Miljødirektoratet, og videre til KLD etter vurdering i Mdir		
2024	Tiltaksplanene brukes som en del av grunnlaget for Stortingsmelding om villrein. KLD og sektordepartementene tar utkastene til tiltaksplaner opp til formell behandling med sikte på at de kan fastsettes av regjeringen som godkjente tiltaksplaner innen utgangen av 2024.		

STATSFORVALTEREN I INNLANDET

Postboks 987, 2604 Lillehammer | sfinpost@statsforvalteren.no | www.statsforvalteren.no/innlandet

